

antracte

TEATRUL-ȘCOALĂ PREZINTĂ ȘI EL O FORMĂ ESTETICĂ

A discuta despre piesa lui Racine, astăzi, e inutil, într-atât ea a intrat în conștiința artistică a prezentului ca o constantă nesupusă duratei, putând fi, prin urmare, ocolită de analist. Opera lui Racine, ca, în genere, multe bucăți clasice, aparține istoriei, nu criticii, peste ea s-a închis definitiv coperta grea a timpului. Clasicul răspunde totuși în ordinea estetică prin formula stilistică, aceasta din urmă fiind, cum se știe, controlabilă tot timpul prin atitudinea estetică.

Distincțiile făcute nu sînt pretențioase nici chiar pentru spectacolul de la „Ion Creangă”. Actul critic pleacă mereu de la controlarea stilului; în special în cazul Andromacăi, alte operații ar fi de prisos. Teatrul clasic nu poate fi modernizat prin retranscriere, el trebuie interpretat — cum zicea G. Călinescu — respectînd „protocolul curtenesc” spre a intra în mișcarea gravă a tragediei. Eroii sînt oameni superbi, „cu veșmintele minuțios plisate și

aproape semeiești ca pe amfore și cratere”. Gesturile, instinctele și sentimentele contorsionate se topesc în rațiune, ceea ce interesează e numai exactitatea dicțiunii, claritatea expresiei. Oamenii de gust recomandă interpretarea operelor clasice cu actori mari care au mersul de ceasornic, adică sînt stăpîni pe toate mijloacele.

Dacă ne întoarcem la spectacolul recent, ne întrebăm întii — fiindcă la stilul operei realizatorii au rămas indiferenți — ce anume a justificat alegerea piesei în repertoriu. Probabil, nevoia de a educa pe tineri în prelungirea procesului instructiv, organizat. În acest caz, efectul spectacolului nu e mai mare decît acela didactic din școală, căci, pentru a mai fi și altceva, adică — să zicem — parafrază estetică a cunoștințelor literare, spectacolul trebuia să fi tîns la formula artei. Teatrul-școală prezintă și el o formă estetică a vieții, chiar dacă scopul dintii e de a ajuta moral și spiritual pe om.

Emil Liptac, actor, fără a avea însă și o bună pregătire regizorală, nu a „obținut” vorba lui Cocteau, stilul operei, tot efortul său se rezumă la schimbarea modurilor de expresie: textului i s-a oferit alt mod de a fi, lectură în scenă, dar cu împudoarea de a însoți noblețea versurilor lui Racine cu multă figurație vocală și cu gesturi teatrale indiferente artistic. Interpretii, cînd nu rostesc inteligibil replicile, se sprijină cu toate

unghiurile corpului de coloane, împreunînd mîinile în fața, deasupra capului, la spate. Alteori se prăbușesc cu zgomot pe podea.

Greșită este, apoi, conceperea distribuției, cu totul întîmplătoare, regizorul neținînd seama de efectul pe care personalitatea actorilor o are asupra spectatorului interesat nu numai de costume, lumini etc., ci și de intrigă. *Andromaca* e interpretată de Sofia Albu; *Hermiona*, fiica Elenei, de Natalia Arsenie. Să mi se ierte duritatea, îl bănuiam pe *Oreste* (Nicolae Simion), și așa neajutorat de zei, gerontofil.

Să mai vorbim acum și despre actori, despre decor? Descriu, decorul (*Livia Pannai*) arăta cam așa: patru sau cinci trepte de culoarea pinzei de sac și trei coloane fără stil, totul pe un fundal îndeobște roșu. Din cînd în cînd, actorii sînt comentați de lumina reflectoarelor, semnificînd culoarea sentimentelor ce-i încearcă. Cu mai multă economie de mijloace și cu un îndelung exercițiu al versului, adică al interpretării orale, actorii ar fi salvat textul. Ascultîndu-i însă, în spectacolul analizat aici, se crea treptat un fenomen de amorțeală a atenției: să ne mai mirăm că teatrul în versuri are tot mai puțini audienți? Greșeala, și la N. Simion (*Oreste*) și la Sofia Albu (*Andromaca*), nu constă numai în rostire (juga cuvintelor încălecarea lor în serii nearticulate), ci și în nepotrivirea ritmului vorbirii la ritmul afectiv al personajelor, în insuficientul control dictat de rațiune și de sensul, de conținutul replicilor. De pildă, cînd *Andromaca* se lamentează, ca victimă a destinului, trebuie să aibă tonul inexorabil, punctuația univocă, gravă. Interpreta Sofia Albu cîntă, se jelește, iar cînd i se pare că imaginea soțului se înalță peste mormînt, tremură și țipă. Emil Liptac (*Pirrhus*) nimereste de cele mai multe ori accentele textului.

Din realizarea recentă a Teatrului „Ion Creangă”, rămîne numai inițiativa folosirii, astăzi, a unei opere clasice de prestigiu. Intr-un spațiu mai favorabil artei, cu actori și regizor potriviți, reușitele estetice, fără îndoială, ar fi și posibile.

Aurel Brumaru

CÎNTEC DE DRAGOSTE ÎN MINOR

Din primele trei spectacole pe care Ivan Helmer le-a montat pe scenele teatrelor (*Nora*, *Cînd luna e albastră* și *Melodie varșoviană*), am văzut doar două, ultimele două, montări care nu mi s-au părut deloc o confirmare a excelenței cărți de vizită cu care-l recomandau profesorii săi. Acum în urmă, Helmer a apărut în fața spectatorilor cu *Îngrijitorul*, spectacol excelent, rotund, care aruncă în umbră pe toate celelalte și cu care tînărul director de scenă își dă un veritabil examen artistic, relevînd incontestabile virtualități regizorale (lucru demonstrat chiar în acest număr, cu suficiente și convingătoare argumente, de criticul B. T. Rîpeanu, așa că nu mai insistăm).

Desigur, patru spectacole e un număr care nu dă nimănuși dreptul la etichetări. Totuși, se poate observa că acestui tînăr regizor, că temperamentului său nu-i convine orice text. Nu încapă îndoială că orice alt regizor cu experiență, cu puțină rutină ar fi putut realiza cu ușurință spectacole „curate”, „onorabile”, cu o dramă ca *Nora*, cu o comedie sau cu o dramă lirică (*Cînd luna e albastră* și *Melodie varșoviană*). Oricare altul, dar nu și Ivan Helmer, artist cinstit cu sine însuși, refuzînd mistificarea și regăsindu-se întru-totul atunci cînd se află în fața unui text precum *Îngrijitorul*, regizorul fiind aici realizatorul fără cusur al unor stări de neliniște și așteptare.

În *Melodie varșoviană* însă, regizorul nu a izbutit, nu a reușit să găsească tonul necesar executării în minor a acestui cîntec de dragoste. Textul lui Leonid Zorin este un story perfect realizabil da capo al fine. O poveste nici prea veche, nici prea nouă, o poveste sentimentală dintotdeauna. Nimic nu tulbură tipicul, totul este previzibil de la primul schimb de replici. Diferă numai mobilul dramei: o lege din 1947 interzicea căsătoria cetățenilor sovietici cu străinii. Între timp, legea a fost abrogată, dar consecințele ei se mai răsfrîng încă asupra unor oameni. Este exact drama polonezei Helea și a rusului Victor. Evenimentele își urmează cursul, eroii se vor întîlni peste zece ani, și iar peste zece ani. Victor, încă de la